

Σωτήρης Ντάλης*

Η Ευρώπη της μεταβλητής γεωμετρίας και των ομόκεντρων κύκλων

Βόννη, Παρίσι και Λονδίνο άνοιξαν τα χαρτιά τους εν' όψει της «ανά-μέτρησης» του 1996

Οταν το 1990 η Γερμανία επανενώθηκε, ο Χέλμουτ Κολ είχε δηλώσει τότε ότι: «Η Γερμανία επέστρεψε». Κανείς δεν αμφέβαλε ότι η Γερμανία με μια ισχυρή οικονομία και έναν πληθυσμό 81 εκατομμυρίων, θα έπαιρνε γρήγορα τη θέση της στη διεθνή σκηνή.

Τα τελευταία χρόνια η Γερμανία ενίσχυσε αισθητά το ρόλο της μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αφού «ανάγκασε» τους Ευρωπαίους εταίρους της να αναγνωρίσουν την Κροατία και τη Σλοβενία και συνέταξε με τη συνεργασία της Γαλλίας ένα ομοσπονδιακό σχέδιο για το μέλλον της Ευρώπης που υιοθετήθηκε στη Σύνοδο Κορυφής του Μάαστριχτ. Στις πρόσφατες διαπραγματεύσεις για τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο Γερμανός υπουργός Εξωτερικών Κλάους Κίνκελ πρωτοστάτησε στις συνομιλίες, αν και την προεδρία της Ε.Ε. ασκούσε η Ελλάδα. Λίγο πριν από τη Σύνοδο Κορυφής της Κέρκυρας ο Χέλμουτ Κολ προκάλεσε την οργή ορισμένων Ευρωπαίων ηγετών όταν γνωστοποίησε, ότι ο ίδιος και ο Γάλλος πρόεδρος Φρανσουά Μιτεράν συμφώνησαν σε κοινό υποψήφιο για διάδοχο του Ζακ Ντελόρ (το Βέλγο πρωθυπουργό Ζαν-Λυκ Ντεάν), αφήνοντας να εννοηθεί ότι τα υπόλοιπα κράτη-μέλη καλό θα ήταν να συμφωνήσουν με τη γαλλογερμανική πρόταση.

Την 1η Ιουνίου ένα 14σέλιδο έγγραφο του γερμανικού Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος (CDU) με τίτλο *Σκέψεις για την Ευρωπαϊκή Πολιτική*, «άνοιξε» ζωνηρά την αυλαία για μια δημόσια συζήτηση επί των ευρωπαϊκών προβλημάτων εν' όψει των ριζικών

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο Σωτήρης Ντάλης είναι πολιτικός επιστήμων-διεθνολόγος.

μεταρρυθμίσεων που θα αποφασίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση το 1996. Σύμφωνα με την πρόταση, του γερμανικού κόμματος CDU, ένας σταθερός πυρήνας χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γερμανία, Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία και Λουξεμβούργο), θα πρέπει να προωρήσει μέσα στις προθεσμίες που προβλέπει η Συνθήκη του Μάαστριχτ στην επέκταση της συνεργασίας σε οικονομικά, νομισματικά, κοινωνικά και φορολογικά θέματα¹.

Το κείμενο του CDU προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις, τόσο στο εσωτερικό της Γερμανίας όσο και σε άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Γερμανός κυβερνητικός εκπρόσωπος Ντ. Φόγκελ έσπευσε αμέσως να διευκρινίσει ότι η πρόταση του CDU δεν αποτελεί επίσημη πρόταση της Γερμανίας, αλλά απλώς τη συμβολή της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος CDU στη συζήτηση για τη θεσμική μεταρρύθμιση της Ένωσης, εν' όψει της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του 1996. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκαν με δηλώσεις τους ο Γερμανός πρόεδρος του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου Κ. Χενς και ο υπουργός Εξωτερικών Κ. Κίνκελ που εκπροσωπεί όμως το φιλελεύθερο κόμμα FDP. Αντιθέτως υπέρ των προτάσεων του κειμένου «Σκέψεις για την Ευρωπαϊκή Πολιτική» τάχθηκε ο υπουργός Οικονομικών Τ. Βάιγκελ και άλλα κορυφαία στελέχη του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος. Ο δεύτερος στην ιεραρχία του CDU Β. Σόιμπλε, ο οποίος είχε παρουσιάσει το κείμενο αυτό στην κοινοβουλευτική ομάδα του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος, με συνέντευξή του στην εφημερίδα Bild Zeitung υποστήριξε ότι η προοπτική της ένταξης χωρών από την πρώην Ανατολική Ευρώπη στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθιστά επιτακτική την ανάγκη για περισσότερο «ενεργητική» προώθηση της διαδικασίας ενοποίησης. Διευκρίνισε δε, ότι το κείμενο δεν υποστηρίζει τον αποκλεισμό οποιουδήποτε κράτους-μέλους, αλλά επιδιώκει να λύσει το πρόβλημα της καθυστέρησης που δημιουργούν οι αδύναμες οικονομικά χώρες επιβραδύνοντας το γενικό ρυθμό. Συμπλήρωσε επίσης σε ραδιοφωνική συνέντευξή του, ότι αισθάνεται ικανοποιημένος με τις εξελίξεις τις οποίες πυροδότησε η πρότασή του. Ακολουθώντας τη γραμμή του καγκελαρίου Κολ, ο Σόιμπλε υποστήριξε ότι η πρωτοβουλία για την έκδοση του κειμένου ανήκει αποκλειστικά στην κοινοβουλευτική ομάδα των χριστιανοδημοκρατών, μοναδικό κίνητρο της οποίας ήταν η επιθυμία να συμβάλει στη διατήρηση της ταχύτητας με την οποία κινείται η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Όσον αφορά δε τη χρονική στιγμή της δημοσιοποίησής της, αμέσως μετά τη δημοσίευση συνέντευξης του πρωθυπουργού της Γαλλίας Εντουάρ Μπαλαντύρ (30 Αυγούστου στην εφημερίδα Le Figaro), με παρόμοιο περιεχόμενο, γεγονός που έδωσε την εντύπωση νέας γαλλογερμανικής πρωτοβουλίας, ο Σόιμπλε διαβεβαίωσε ότι στόχος του κόμματός του ήταν να συμπέσει η παρουσίαση του κειμένου του CDU με την έναρξη της νέας συνόδου του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου.

Διαφοροποιημένος με την πρόταση του γερμανικού CDU εμφανίστηκε και ο Γάλλος πρωθυπουργός. Με δηλώσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου Ν. Σαρκοζί ο Γάλλος πρωθυπουργός διευκρίνισε στο υπουργικό συμβούλιο της 7 Σεπτεμβρίου ότι το γερμανικό έγγραφο έχει ελάχιστα κοινά σημεία με την πρόταση την οποία διατύπωσε ο ίδιος την περασμένη εβδομάδα για μια Ευρώπη τριών ταχυτήτων. Υπενθυμίζεται, ότι ο Γάλλος πρωθυπουργός με δηλώσεις του σε οικονομικό έντυπο είχε επισημάνει ότι σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση «κινδυνεύει από παράλυση καθώς επιχειρεί να ισορροπήσει τις διαφορές της οικονομικής ανάπτυξης των εταίρων της και παραλλήλως να διευρυνθεί προς ανατολάς». Ο Εντουάρ Μπαλαντύρ τόνισε, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να συγκροτείται από τρεις κύκλους χωρών-μελών, με τις ισχυρότερες να αποτελούν το «σκληρό πυρήνα» και τις άλλες χώρες να συγκροτούν δύο ομάδες. Ο Γάλλος πρωθυπουργός και πιθανός διάδοχος του Μιτεράν βλέπει στο «σκληρό πυρήνα» μόνο τη Γαλλία και τη

Γερμανία, επισημοποιώντας κατ' αυτόν τον τρόπο τον άξονα Βόννης-Παρισιού, ο οποίος θεωρείται και η «ατμομηχανή» της Κοινότητας προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση. Σύμφωνα με το Γάλλο πρωθυπουργό, ο μεσαίος κύκλος θα αποτελείται από τις οικονομικά ασθενέστερες χώρες και ο εξωτερικός κύκλος θα περιλάβει τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, οι οποίες θα συνδεθούν τα επόμενα χρόνια με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αναζητώντας τη μέση οδό ανάμεσα στη γερμανική πίεση για ταχεία ένταξη των χωρών της πρώην Ανατολικής Ευρώπης και στην προσπάθεια της Βρετανίας να μετατρέψει την Ε.Ε. σε μια απλή ζώνη ελεύθερου εμπορίου, η Γαλλία προωθεί την ιδέα μιας «μείζονος Ευρώπης» που θα στηρίζεται στις σημερινές ισορροπίες δυνάμεων.

Οι γαλλικές προτάσεις έχουν αποτυπωθεί πρόσφατα τόσο στη σημαντικότερη γαλλο-γερμανική συνάντηση κορυφής στη Μυλούζ, όσο και στη Διάσκεψη για το Σύμφωνο Σταθερότητας στην Ευρώπη.

Στις 30 και 31 Μαΐου πραγματοποιήθηκε στην αλσατική πόλη Μυλούζ η 63η γαλλο-γερμανική συνάντηση κορυφής. Στη συνάντηση κορυφής έλαβαν μέρος ο Γερμανός καγκελάριος Χέλμουτ Κολ, ο Γάλλος πρόεδρος Φρανσουά Μιτεράν, ο Γάλλος πρωθυπουργός Εντουάρ Μπαλαντύρ και μια πλειάδα υπουργών από τις δυο πλευρές. Γάλλοι και Γερμανοί έθεσαν στη Μυλούζ τέσσερις βασικούς στόχους για τις «δίδυμες» προεδρίες τους.

Πρώτος στόχος τους, η αναθέρμανση της οικονομίας και η καταπολέμηση της ανεργίας. Κανείς βέβαια δεν αμφισβήτησε αυτή την προτεραιότητα, σχολιάστηκε όμως ποικιλοτρόπως μια έκθεση εμπειρογνομών που κυκλοφόρησε στη συνάντηση της Μυλούζ και συνιστούσε ριζική απελευθέρωση της αγοράς εργασίας.

Δεύτερος στόχος της «γαλλογερμανικής» προεδρίας ήταν η προετοιμασία του εδάφους για εισδοχή των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. «Δεν υπάρχουν όρια στην εξάπλωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι η ήπειρος», τόνισε χαρακτηριστικά ο Γάλλος πρόεδρος, για να συμπληρώσει ότι ασφαλώς η ένταξη των ανατολικών χωρών θα γίνει υπό όρους: να έχει προηγηθεί η θεσμική διακυβερνητική διάσκεψη του 1996, να έχει βελτιωθεί η οικονομία των υποψηφίων χωρών και να υπάρχει κλίμα «καλής γειτονίας» μεταξύ τους².

Τέταρτος και πέμπτος στόχος της «γαλλογερμανικής» προεδρίας ορίστηκε: η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και η ελαχιστοποίηση των παρεμβάσεων των Βρυξελλών στις εθνικές υποθέσεις.

Τις γαλλικές θέσεις έχουν επίσης περιγράψει κατά καιρούς τόσο ο υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Αλέν Λαμασούρ, ο οποίος έχει ζητήσει και την υιοθέτηση ενός «νέου ιδρύματος συμβολαίου» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε ο «γαλλογερμανικός κινητήρας» να περιβληθεί με ένα σκληρό πυρήνα χωρών που επιθυμούν και μπορούν να προωθήσουν την ευρωπαϊκή οικοδόμηση. Σύμφωνα με τον Λαμασούρ ο σκληρός αυτός πυρήνας θα προωθήσει την άμεση εφαρμογή της ευρωπαϊκής πολιτικής είτε αυτή αφορά την οικονομία, την εξωτερική πολιτική ή την άμυνα.

—Οι άλλες χώρες που αντιμετωπίζουν μια δύσκολη οικονομική και πολιτική μεταβατική περίοδο θα έχουν μεγαλύτερα χρονικά περιθώρια, υπό την προϋπόθεση ότι ο τελικός στόχος τους θα παραμένει ο ίδιος. Σύμφωνα με τον Λαμασούρ θα πρέπει να περιληφθεί επίσης κι ένας όρος βάσει του οποίου θα μπορούν να αποχωρήσουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση όσοι το επιθυμούν!

—Παρόμοιες θέσεις με το Γάλλο υπουργό Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, είχε διατυπώσει κι ο Γάλλος πρόεδρος Φρανσουά Μιτεράν στη γαλλογερμανική συνάντηση κορυφής στη

Μυλούζ το Μάιο. Ο Μιτεράν είχε μιλήσει τότε για μια Ευρώπη «που θα προχωρεί με διαφορετικές ταχύτητες μέχρι την ημέρα που όλες οι χώρες-μέλη θα βρίσκονται στην Ένωση υπό τους ίδιους όρους».

—Επίσης το ίδιο «μήνυμα» έστειλε κι ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών Αλέν Ζυπέ. «Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η μεταρρύθμιση των θεσμών της, η οποία προβλέπεται για το 1996, πρέπει να καταλήξουν σε μια πλέον ευέλικτη, πλέον διαφορετική δομή, από αυτή της σημερινής Ευρώπης», τονίζει ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών³. Ο Αλέν Ζυπέ τάσσεται υπέρ μιας Ευρώπης με έντονη οικονομική αλληλεγγύη, ανάμεσα σε χώρες με παρόμοια ανάπτυξη και άλλων «κάπου» στην περιφέρεια. Εκτιμά επίσης, ότι τα νέα μέλη της Ε.Ε. δύσκολα θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στα σημερινά κριτήρια-στόχους.

«Την ελευθερία κάθε κράτους-μέλους να επιλέγει εκείνο τους τομείς τους κοινοτικής πολιτικής στους οποίους επιθυμεί και δύναται να συμμετέχει», αντιτάσσει ο πρωθυπουργός της Βρετανίας Τζων Μέιτζορ, στις γαλλικές προτάσεις και στην προσέγγιση της «μεταβλητής γεωμετρίας» που υποστηρίζει το CDU της Γερμανίας⁴. Ο Βρετανός πρωθυπουργός αποκλήρωσε την ιδέα μιας Ε.Ε. στην οποία ορισμένες χώρες θα είναι πιο ίσες από τις άλλες. Δεν υφίσταται, ούτε και θα πρέπει να υπάρξει ποτέ ένας προνομιούχος πυρήνας χωρών ή πολιτικών δομών, υποστήριξε ο Μέιτζορ σε μια εμφανή προσπάθεια να προσεγγίσει τις χώρες της αποκαλούμενης «δεύτερης ταχύτητας»⁵. Επιστρατεύοντας ακόμα και αποσπάσματα από τη «Φάρμα των Ζώων» του Τζωρτζ Όργουελ επιχειρήσει να αποκρούσει τις γερμανογαλλικές προτάσεις και να προωθήσει ταυτόχρονα το δικό του «όραμα» για μια Ευρώπη των πολλών ταχυτήτων, όπου όλοι θα συναποφασίζουν κι όπου η ανομοιογένεια θα θεωρείται ισχύς και όχι αδυναμία! Και βεβαίως το «όραμα» αυτό του Τζων Μέιτζορ δεν μπορεί να υλοποιηθεί αν υιοθετηθεί ένας σκληρός άξονας προώθησης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης όπως αυτός περιγράφεται στο κείμενο του CDU, το οποίο υπογραμμίζει χαρακτηριστικά ότι: «Η δημιουργία ενός σκληρού πυρήνα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα αποτελέσει το αντίβαρο στις φυγόκεντρες δυνάμεις που ενδεχομένως θα δημιουργηθούν μετά τη διεύρυνση και οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ναυάγιο τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Στόχος των πέντε χωρών θα είναι να ισχυροποιήσουν το κέντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να αποτραπούν φυγόκεντρες κινήσεις»⁶. Γεγονός είναι πάντως ότι η διαμάχη που πυροδότησε το κείμενο του CDU είναι ενδεικτική του κλίματος που θα επικρατήσει μέχρι το 1996 καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μπει σε μια καθοριστική φάση στη διάρκεια της οποίας κάποιες χώρες θα επιχειρήσουν να προωθήσουν την ενοποιητική διαδικασία και κάποιες άλλες θα επιδιώξουν να την καθυστερήσουν για λόγους είτε εσωτερικής πολιτικής είτε αδυναμίας να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις.

Το κείμενο της κοινοβουλευτικής ομάδας του CDU, απασχόλησε και το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο το οποίο στην ολομέλεια του περασμένου Σεπτεμβρίου ενέκρινε κοινό ψήφισμα πέντε πολιτικών ομάδων σχετικά με την «Ευρώπη των πολλών ταχυτήτων». Με το ψήφισμα αυτό⁷, το κοινοβούλιο επιβεβαιώνει την άποψη ότι τα κράτη-μέλη που επιθυμούν να προχωρήσουν προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Στο κείμενο της απόφασης τονίζεται ότι είναι αδιανόητο να αποκλείονται εξαρχής από την Ευρωπαϊκή Ένωση κράτη-μέλη που επιθυμούν να συνεχίσουν τις προσπάθειες για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Έννοιες όπως, η αλληλεγγύη, η συνοχή και ο σεβασμός της οικολογικής ισορροπίας επιβεβαιώνονται στο κείμενο του ψηφίσματος, ως θεμελιώδεις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επίτευξη μιας πραγματικής σύγκλισης μεταξύ των κρατών-μελών.

Από την άλλη πλευρά το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο απορρίπτει και την ιδέα μιας Ευρώπης «κατ' επιλογήν», όπου κάθε κράτος-μέλος θα έχει το δικαίωμα να αποχωρεί από οποιαδήποτε κοινοτική πολιτική. Στο ίδιο κείμενο, σημειώνεται επίσης ότι εάν μια μειοψηφία κρατών προσπαθήσει να εμποδίσει κάθε πρόοδο κατά τη Διακυβερνητική Διάσκεψη του 1996, θα πρέπει να βρεθούν τρόποι που θα επιτρέψουν στα άλλα κράτη που το επιθυμούν, να συνεχίσουν τις προσπάθειες για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Ανατολικά και δυτικά του Ρήνου

Η πρόταση του γερμανικού Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος CDU, περί σχηματισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενός πυρήνα χωρών που θα αποτελείται από τη Γερμανία, τη Γαλλία και τις χώρες της Μπενελούξ, αποκάλυψε ουσιαστικά τη μεγάλη αντίφαση μεταξύ της πρόθεσης για διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της αποτελεσματικής λειτουργίας της. Στη Γερμανία και στη Γαλλία έχουν ήδη διατυπωθεί οι πρώτες απόψεις επί του θέματος. Η διαφορά βρίσκεται κυρίως στα λόγια, υποστήριξε σε πρόσφατο άρθρο του στη γερμανική εφημερίδα *Φρανκφούρτερ Αλγκεμάινε* ο Γάλλος υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Αλαίν Λαμασούρ. Σύμφωνα με το Γάλλο υπουργό, ανατολικά του Ρήνου λέξη «ομοσπονδία» ταυτίζεται με την αποκέντρωση, ενώ δυτικά ταυτίζεται με την απώλεια της εθνικής κυριαρχίας. Ωστόσο, και στις δυο πλευρές του Ρήνου συμφωνούν ότι η Ευρώπη πρέπει να υιοθετήσει μια αποτελεσματική και δημοκρατική διαδικασία λήψης των αποφάσεων απορρίπτοντας τη λεγόμενη «Ευρώπη αλά καρτ».

Το 1995 βρήκε την Ε.Ε. με 15 μέλη, με νέα και διευρυμένη ομάδα επιτρόπων, με ευρωκοινοβούλιο που έχει αυξημένες αρμοδιότητες, με νέο πρόεδρο της επιτροπής και, βεβαίως, με νέα προεδρία, τη γαλλική (για το α' εξάμηνο).

Μετά τη «χλωμή» γερμανική προεδρία, η Γαλλία με αρκετά εσωτερικά προβλήματα και εν' όψει προεδρικών εκλογών, θα επιχειρήσει να προωθήσει δυο βασικούς στόχους: τη διακυβερνητική διάσκεψη του 1996 για την αναθεώρηση του Μάαστριχτ και τη διάσκεψη για την προώθηση των σχέσεων της Ένωσης με τις χώρες της Μεσογείου που δεν ανήκουν στην Ε.Ε.

Το συμβούλιο του Έσσεν τον περασμένο Δεκέμβριο πήρε ορισμένες σημαντικές αποφάσεις:

- * Να υποστηρίξει με κάθε δυνατό τρόπο τις μεσογειακές χώρες στην προσπάθειά τους να μετατρέψουν προοδευτικά την περιοχή τους σε ζώνη ειρήνης, ευημερίας και συνεργασίας με τη δημιουργία μιας ευρωμεσογειακής εταιρικής σχέσης και να ενισχύσει προοδευτικά τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των μερών, βάσει, μεταξύ άλλων, και των αποτελεσμάτων του γύρου της Ουρουγουάης (GATT).
- * Να ολοκληρώσει, μέχρι το τέλος του έτους, τις διαπραγματεύσεις με το Μαρόκο, την Τυνησία και το Ισραήλ, όπως ζήτησε και το συμβούλιο της Κέρκυρας.
- * Να συνεχίσει την οικονομική ενίσχυση της Αλγερίας, απευθύνοντας ταυτόχρονα έκκληση για διάλογο μεταξύ όλων όσων απορρίπτουν τη χρήση βίας.
- * Να αρχίσει διαπραγματεύσεις στο εγγύς μέλλον με την Αίγυπτο και άλλες μεσογειακές χώρες που το επιθυμούν.
- * Να περατώσει τις διαπραγματεύσεις με την Τουρκία για την ολοκλήρωση και την πλήρη εφαρμογή της τελωνειακής ένωσης.
- * Το επόμενο στάδιο της διεύρυνσης της Ε.Ε. θα αφορά την Κύπρο και τη Μάλτα.

Η γαλλική προεδρία μεσογειακή πολιτική και πρόγραμμα δράσης

Όσον αφορά το ζήτημα της κυπριακής αίτησης ένταξης, ο Γάλλος υπουργός Α. Λαμασούρ εμφανίστηκε με το τέλος του χρόνου ένθερμος υποστηρικτής της ταχύρυθμης προώθησης της κυπριακής αίτησης. Μάλιστα, προώθησε και τη λογική των υψηλών πολιτικών επαφών μεταξύ Κυπριακής Δημοκρατίας και Ε.Ε. Το θέμα συνδέθηκε με την τελωνειακή ένωση της Τουρκίας, αλλά δεν αποκλείεται στο εγγύς μέλλον να βρεθεί κάποια συμβιβαστική φόρμουλα.

Η μεσογειακή πολιτική, όπως την προωθεί η γαλλική προεδρία, αποσκοπεί:

α) Στην εξεύρεση και διάθεση του ποσού των 4,5 δισ. ECU που έχει καταρχήν αποφασισθεί να δοθεί σε χώρες της Μεσογείου που δεν ανήκουν στην Ένωση.

β) Στην αναβάθμιση των οικονομικών και πολιτικών σχέσεων της Ένωσης με το Ισραήλ, την Τουρκία, την Αίγυπτο και το Μαρόκο.

γ) Στην υλοποίηση των αποφάσεων της Κέρκυρας για την Κύπρο και τη Μάλτα. Είναι φανερό ότι η Μεσόγειος αποτελεί κορυφαία στρατηγική επιλογή της γαλλικής προεδρίας.

Προς την κατεύθυνση της δημιουργίας μιας ζώνης ειρήνης, σταθερότητας και ευημερίας στην περιοχή της Μεσογείου στοχεύει επίσης και το πρόγραμμα δράσης που εκπόνησε η ευρωπαϊκή επιτροπή και παρουσίασε ο αρμόδιος επίτροπος Μαρίν στη σύνοδο του περασμένου Νοεμβρίου στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Το πρόγραμμα δράσης της επιτροπής προβλέπει:

α) Συνεργασία σε πολιτικό επίπεδο καθώς και σε θέματα άμυνας.

β) Οικονομική συνεργασία με τη δημιουργία ζώνης ελεύθερου εμπορίου μεταξύ της Μεσογείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και ζώνης ελεύθερου εμπορίου μεταξύ των χωρών της λεκάνης της Μεσογείου.

γ) Οικονομική βοήθεια για την παρακολούθηση των εξελίξεων στο χώρο της οικονομίας, της παραγωγής και της βιομηχανίας.

Το πρόγραμμα δράσης υπογραμμίζει τους κινδύνους που απειλούν τις κοινωνίες των χωρών της Μεσογείου, όπως είναι ο κίνδυνος του ισλαμικού φανατισμού, η τρομοκρατία και η ανεργία των νέων.

Η γαλλική προεδρία φιλοδοξεί να παρουσιάσει ένα πλάνο για τη Μεσογειακή Διάσκεψη του Σεπτεμβρίου το οποίο θα αποτελέσει και το βασικό «αντίβαρο» στην ένταξη της Αυστρίας, Φινλανδίας και Σουηδίας και την προοπτική διεύρυνσης προς την Κεντρική Ευρώπη.

Στην προσπάθεια αυτή η Γαλλία φαίνεται να έχει την αμέριστη συμπαράσταση της Ισπανίας και της Ιταλίας που θα ακολουθήσουν στην προεδρία. Από κοινού οι τρεις αυτές χώρες θα επεξεργασθούν τα σχέδια για την οικονομική και πολιτική συνεργασία Ε.Ε. και μεσογειακών χωρών. Ένα άλλο θέμα στο οποίο δεν αποκλείεται να αναλάβει πρωτοβουλίες η γαλλική προεδρία είναι αυτό της εξαμηνιαίας άσκησης της προεδρίας. Οι μεγάλες χώρες της Ε.Ε. θεωρούν ότι η προεδρία πρέπει να ασκείται περισσότερο από αυτές. Δεν αποκλείεται καθόλου να έχουμε εξελίξεις πάνω σ' αυτό το θέμα και το ερώτημα που τίθεται είναι αν η Ελλάδα είναι προετοιμασμένη για την αντιμετώπισή του.

Σχετικά με τη διακυβερνητική διάσκεψη του 1966, η γαλλική πλευρά αναμένεται να συγκεκριμενοποιήσει τις προτάσεις εκείνες που θα εκφράζουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό κρατών-μελών της Ε.Ε. Προς αυτή την κατεύθυνση η γαλλική προεδρία «θα καταβάλει κάθε προσπάθεια για τη δημιουργία των κατάλληλων μηχανισμών, ώστε να υπάρξει καταγραφή των στοιχείων εκείνων της Συνθήκης του Μάαστριχτ που θα

πρέπει να επανεξετασθούν», τονίζεται στο επίσημο πλάνο εργασιών της γαλλικής προεδρίας.

Η σκιά των εκλογών

Ο δυναμισμός με τον οποίο άρχισε η γαλλική προεδρία δεν αποκλείεται να ανακοπεί λόγω των προεδρικών εκλογών την άνοιξη. Ο πρόεδρος Μιτεράν, υπέρμαχος της Ενωμένης Ευρώπης αποχωρεί. Ο καγκελάριος της Γερμανίας, Χέλμουτ Κολ, απομένει σε κεντρική θέση για να κινήσει την Ε.Ε. προς την κατεύθυνση μιας ομοσπονδίας «πολλών ταχυτήτων» στην ουσία. Ο υπουργός Εξωτερικών Κίνκελ προσχώρησε κι αυτός στην ιδέα αυτή. Η μάχη τόσο με τις «μικρές» χώρες των «άλλων ταχυτήτων» όσο και με τη Βρετανία που «σκέφτεται» δημοψήφισμα κι ανατριχιάζει όταν ακούει τη λέξη «ομοσπονδία» αναμένεται μακρά και σκληρή.

Οι πρώτες αμφιμαχίες που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια των εργασιών της Συνόδου του Έσσεν έδωσαν το στίγμα του πόσο δύσκολη και αποφασιστική αναμένεται να είναι η αντιπαράθεση κατά τη διακυβερνητική διάσκεψη του 1996, η οποία και θα αποφασίσει για την αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ, του ισχύοντος καταστατικού χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ήδη, έχει χαραχθεί σε γενικές γραμμές το σκηνικό των μελλοντικών διαπραγματεύσεων, με τον Χέλμουτ Κολ να εμμένει στις απόψεις του για ομοσπονδοποίηση. Όμως, σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των εσωτερικών συσχετισμών για το μέλλον της Ε.Ε. θα διαδραματίσει ο νέος πρόεδρος της Γαλλίας. Το μείζον ερώτημα που απασχολεί αυτή την εποχή τους αναλυτές είναι αν θα υπάρξει συνέχεια στη φιλοσοφία που είχε χαράξει ο Μιτεράν για το μέλλον της Ευρώπης, επενδύοντας με επιτυχία στον γαλλογερμανικό άξονα ή θα αναβιώσει η παραδοσιακή γαλλική τάση για μεγαλύτερη «περιφρούρηση» της εθνικής ανεξαρτησίας, περιθωριοποιώντας τον γαλλογερμανικό άξονα και ωθώντας τη Γαλλία σε θέσεις πλησιέστερες προς εκείνες του Λονδίνου;

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο κινείται η γαλλική προεδρία, η οποία υποστήριζε την ευρύτερη αναμόρφωση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η νέα συνθήκη θα πρέπει να ενισχύσει την κοινή δράση τον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), αλλά και να προβλέπει την υιοθέτηση των απαράδεκτων μηχανισμών που θα προετοιμάσουν και θα υλοποιήσουν μια κοινή αμυντική πολιτική. Ο πρωθυπουργός Εντουάρ Μπαλαντύρ έχει αναλάβει την υποχρέωση να παρουσιάσει στο ευρωπαϊκό συμβούλιο των Καννών (26-27 Ιουνίου) μνημόνιο, στο οποίο θα καταγράφονται οι απόψεις και οι θέσεις σχετικά με τις απαιτούμενες μεταβολές.

Οι «σκέψεις επί της ευρωπαϊκής πολιτικής» που δημοσίευσε η κοινοβουλευτική ομάδα του γερμανικού Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος, αποτελούν συγκεκριμένες προτάσεις και ιδέες που περιμένουν από τη Γαλλία να τις εξετάσει, να τις τροποποιήσει και να τις συμπληρώσει, τόνιζε σε πρόσφατο άρθρο του στη *Monde* ο Μωρίς Ντυβερζέ⁸.

Σ' αυτή την πολιτική συζήτηση που ξεκίνησε σ' ευρωπαϊκό επίπεδο, η γαλλογερμανική άποψη της «μεταβλητής γεωμετρίας», φαίνεται να προσβλέπει στις Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης, η δε βρετανική να υπερασπίζεται την Ευρώπη των εθνών-κρατών.

Αν το Μάαστριχτ ήταν μια ουσιαστική προσπάθεια ώστε οι χώρες-μέλη, παρά τις διαφορές τους, να προσεγγίσουν το στόχο της ολοκλήρωσης, μήπως το νέο σκηνικό που διαμορφώνεται με τους ομόκεντρους κύκλους γίνει η αιτία να μεγαλώσουν οι αποστάσεις ανάμεσα στις χώρες-μέλη;

Εκείνο που είναι βέβαιο, είναι ότι η Διακυβερνητική Σύνοδος του 1996 θα αποδειχθεί ιστορική καμπή για την πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Φεβρουάριος 1995

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλέπε το Bulletin Agence Europe της 5 Σεπτεμβρίου 1994.
2. Βλέπε εφημ. Le Monde της 31 Μαΐου 1994.
3. Πολύ ενδιαφέρουσα συνέντευξη του Αλέν Ζυπέ στην εφημερίδα Le Monde της 6 Σεπτεμβρίου 1994.
4. Ο Μείτζορ παρουσίασε αναλυτικά τις βρετανικές θέσεις σε ομιλία στις 7-9-1994 στο πανεπιστήμιο του Λέιντεν της Ολλανδίας.
5. Για τους παράγοντες που καθιστούν δύσκολη τη σύγκλιση της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, βλέπε το πολύ ενδιαφέρον άρθρο του επίκ. καθηγητή Π. Ιωακειμίδη στον Οικονομικό Ταχυδρόμο της 2 Σεπτεμβρίου 1994, καθώς και το τελευταίο βιβλίο του καθηγητή Π. Καζάκου, *Η Ελλάδα στη μεταβαλλόμενη Ευρώπη*, Παπαζήσης 1994.
6. Βλέπε το άρθρο του Αθ. Παπανδρόπουλου: *Γαλλογερμανική συμφωνία για μια Ευρώπη τριών κύκλων* στον Οικονομικό Ταχυδρόμο της 8.9.1994. Ένα μεγάλο τμήμα του κειμένου που παρουσίασε το CDU δημοσίευσε «Το Ποντίκι» στις 16-9-94 και η εφημ. Le Monde της 10-9-94.
7. Βλέπε αναλυτικά την επίσημη εφημ. του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου του Σεπτεμβρίου 1994.
8. Εφημ. Το Βήμα 15 Ιανουαρίου 1995.